

Тимченко Ольга Миколаївна, асистент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Заболотній Владислав Сергійович, студент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, zabolotnyyy_vlad@rambler.ru

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ У ГІРСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

За останні двадцять років Україна зазнала суттєвих матеріальних втрат від зростаючого негативного впливу небезпечних геологічних процесів природного та техноприродного генезису. Загальна сума прямих втрат становить понад 300 млн. грн.

Активізація зсувів у багатьох регіонах має руйнівний, а іноді катастрофічний характер, що створює постійну загрозу виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також небезпеку для здоров'я та життя людей. Тому необхідно попереджувати розвиток небезпечних геологічних процесів на автомобільних дорогах у гірській місцевості, серед яких найбільш розповсюдженими та руйнівними на території України є зсувні процеси.

Згідно з регіональним картуванням зсувів та створенням за цими роботами кадастру, в межах України виділено більше 20 000 зсувних геосистем. У цю кількість не ввійшли зсуви в межах лінійних об'єктів, гідротехнічних комплексів та інших природно-техногенних геосистем спеціального призначення. Крім цього зсуви поширені майже в 200 містах та селищах міського типу, що створює постійну загрозу виникнення надзвичайних ситуацій та небезпеки для життєдіяльності населення.

Катастрофічна руйнівна дія зсувів та значні економічні збитки великою мірою зумовлені недоліками існуючої системи протизсувних заходів.

Одним з важливих недоліків існуючої системи народногосподарського освоєння зсувонебезпечних територій є недостатнє врахування під час планування та здійснення господарської діяльності механізму та динаміки розвитку зсувного процесу.

Практично не реалізована жодна з прийнятих за останні дванадцять років програм інженерного захисту території від небезпечних природних та техноприродних процесів.

Наприклад, залишився незавершеним комплекс споруд по інженерному захисту від зсуву вул. Одеської в центральній частині м. Чернівці (катастрофічна активізація 1995 року), не розроблено схеми інженерного захисту території після катастрофічної активізації зсувів у Карпатському регіоні України в 1998–1999 рр. за період, що пройшов після активізації, не проведено інженерно-геологічну розвідку та великомасштабне картування зсувонебезпечних територій, не визначено стратегію захисту територій від зсувів у містах Дніпропетровську, Дніпродзержинську, значно погіршилася ситуація з моніторингом небезпечних геологічних процесів у Криму, Причорноморському та Приазовському узбережжі та інших регіонах.

Закономірності розвитку зсувного процесу в межах України зумовлені рядом природно-історичних факторів, які корелюються з антропогенними змінами. При цьому пропонується історико-генетичний підхід до проблеми, що дозволяє розглядати розвиток зсувного процесу в межах відповідних зсувних геосистем. Це дозволяє коректно підійти до проблеми та спробувати виправити положення, яке склалося у зв'язку з освоєнням зсувонебезпечних територій.

Основними зсувоутворюючими факторами є геологічні, геоморфологічні, гідрогеологічні та ландшафтно-кліматичні, на які накладається техногенна діяльність людини.

Вивчення умов розвитку зсувного процесу в Україні надасть реальну можливість науково обґрунтованого передбачення зсувного процесу як у просторовому, так і при певних обмеженнях у часовому проміжку.

Ще більшу тривогу викликає прихована загроза розвитку небезпечних геологічних процесів при відсутності системи моніторингу. Така ситуація зумовлена комплексом причин:

1. Невиконання державних та регіональних програм по розробці протизсувних заходів.

2. Відсутність нормативних та методичних документів з розробки схем інженерного захисту від природних, техноприродних та техногенно зумовлених небезпечних геологічних процесів для території держави.

3. Дефіцит державних коштів для фінансування досліджень з геологічних і екологічних умов території для створення системи моніторингу та оперативного прогнозування розвитку небезпечних природних і техноприродних процесів з метою інженерного захисту території.

4. Відсутність сучасних методів комплексної оцінки територій техногенного впливу в межах зсувних геосистем.

5. Недотримання норм і правил безпечного ведення господарської діяльності на зсувонебезпечних територіях.

6. Недостатня інформованість населення про небезпеку зсувів та протизсувні заходи, незадовільне роз'яснення правил і порядку ведення господарської діяльності на зсувонебезпечних територіях.

7. Відсутність спеціалізованих підрозділів по боротьбі з наслідками розвитку зсувів та попередженню їх катастрофічного прояву.

Тому необхідна розробка принципово нових підходів до проблеми інженерного захисту від зсувів, які базуються на використанні історико-геологічного методу з метою прогнозування та оптимального народногосподарського використання зсувонебезпечних територій та попередження виникнення надзвичайних ситуацій у гірській місцевості.